

Utlåtande Rotel I (Dnr KS 2021/252)

Inför gratis mensskydd på stadens arbetsplatser

Motion av Lisa Palm (Fi)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Lisa Palm (Fi) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att majoriteten av de som arbetar inom Stockholms stad är kvinnor. Motionären framhåller att mensskydd är en nödvändighet för menstruerande och en angelägenhet även för den som inte har mens. Enligt motionen har inte alla möjlighet att gå ifrån arbetsplatsen för att besöka en affär och provisoriskt skydd är varken tryggt eller bekvämt.

Enligt motionen är många av stadens verksamheter kvinnodominerade så en stor del av arbetslaget kommer att påverkas av en förbättrad tillgång till mensskydd.

Motionären anser att staden bör följa goda exempel till arbetsgivare som valt att tillhandahålla mensskydd till sina anställda och framför att utöver att det är ett sätt att minska tabu kring menstruation så är det en viktig jämställdhetsåtgärd och arbetsmiljöfråga. Utifrån det föreslår motionären att staden inför gratis mensskydd på samtliga arbetsplatser.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, Akademikerförbundet SSR Stockholms stad, föreningen Mensen, Kommunal Stockholm, RFSU Stockholm och Unionen Stockholm. Kommunal Stockholm och Unionen Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser inte att detta är inom ramen för arbetsmiljöfrågor och därmed inte heller en arbetsgivarfråga.

Akademikerförbundet SSR Stockholms stad ser positivt på att erbjuda mensskydd till medarbetarna vid förvaltningarnas personaltoaletter.

Föreningen Mensen stödjer motionen men har stor förståelse för att det kan behöva genomföras i etapper.

RFSU Stockholm anser att tillgången av mensskydd är en förutsättning för att kunna leva ett fullgott liv samt för att kunna vara yrkesverksam.

Mina synpunkter

Stockholms stad har ett ständigt arbete för att utveckla och tillgängliggöra en bra arbetsmiljö för stadens anställda. Jag anser att motionens fråga inte nödvändigtvis ingår i arbetsgivaransvaret, men kan vara något att överväga behovet av på enskilda arbetsplatser.

I övrigt hänvisar jag till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilaga

Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Torun Boucher (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motionen bifalles
2. Därutöver anföras följande

I frågan om att erbjuda mensskydd på stadens arbetsplatser finns inga hinder kring arbetsmiljö och arbetsgivaransvar - det handlar tvärtom om viljan att förbättra situationen för stadens medarbetare, där kvinnor är i majoritet. Ett av målen i Stockholms jämställdhetsprogram (2018-2022) är god hälsa. Att erbjuda mensskydd på stadens arbetsplatser är ett enkelt sätt att bidra till programmets måluppfyllnad.

Finansborgarrådet hänvisar i sitt svar till tjänsteutlåtandet där det framhålls att frågan om mensskydd kan vara integritetskänslig och något som tillhör privatlivet. Resonemanget är svårt att förstå då det skulle vara frivilligt att använda sig av de mensskydd som erbjuds.

Flertalet kommuner tar nu steg för att erbjuda gratis mensskydd på skolor, från Österåker till Kalix och Östersund. Andra kommuner har också valt att erbjuda det till sina anställda som exempelvis Fagersta och Smedjebacken. Internationellt har länder som England, Nya Zeeland och Skottland börjat erbjuda mensskydd. Stockholm ligger efter i frågan om såväl att erbjuda gratis mensskydd på skolor som på stadens arbetsplatsoaletter. Samtidigt vet vi att det är en viktig fråga för många flickor och kvinnor i Stockholm.

Precis som Akademikerförbundet SSR lyfter fram i sitt remissvar är det en fråga som påverkar många av stadens medarbetare dagligen vid exempelvis oförutsedd händelse av menstruation. Genom att erbjuda mensskydd på arbetsplatser kan vi på ett enkelt sätt förbättra arbetsmiljön för många av stadens medarbetare. Det skulle samtidigt visa att staden strävar efter att leva upp till målsättningen att vara ett föredöme som arbetsgivare.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 22 september 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Lisa Palm (Fi) har väckt en motion i kommunfullmäktige. I motionen framförs att majoriteten av de som arbetar inom Stockholms stad är kvinnor. Hälften av befolkningen kommer att ha mens under större delen av sitt yrkesliv och många påverkas såväl fysiskt som psykiskt. Enligt motionen kostar mensskydd 15 000-70 000 kr under en livstid och därutöver tillkommer kostnader för smärtstillande, sjukfrånvaro och annat som hör till att menstruera.

Enligt motionen är någon form av mensskydd en nödvändighet för menstruerande och en angelägenhet även för den som inte har mens. Ibland kan mensens komma vid en oväntad tidpunkt och ibland glömmes man att ta med sig mensskydd. Enligt motionen har inte alla möjlighet att gå ifrån arbetsplatsen för att besöka en affär och provisoriskt skydd är varken tryggt eller bekvämt.

Enligt motionen är många av stadens verksamheter kvinnodominerade så en stor del av arbetslaget kommer att påverkas av en förbättrad tillgång till mensskydd.

Motionären anser att staden bör följa goda exempel till arbetsgivare som valt att tillhandahålla mensskydd till sina anställda och framför och att utöver att det är ett sätt att minska tabu kring menstruation så är det en viktig jämställdhetsåtgärd och arbetsmiljöfråga. Utifrån det föreslår motionären att staden inför gratis mensskydd på samtliga arbetsplatser.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, Akademikerförbundet SSR Stockholms stad, föreningen Mensen, Kommunal Stockholm, RFSU Stockholm och Unionen Stockholm. Kommunal Stockholm och Unionen Stockholm har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 augusti 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm stad arbetar kontinuerligt med att tillhandahålla en god arbetsmiljö för samtliga medarbetare i staden oavsett könstillhörighet. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är viktigt och i staden främjas ett öppet och stöttande samtalsklimat där medarbetare känner sig bekväma med att prata om hur de mår.

Som arbetsgivare är det alltid en utmaning att dra gränsen mellan frågor och åtgärder som tillhör arbetslivet och de som tillhör privatlivet. Mens och mensskydd är en högst individuell och integritetskänslig fråga och behoven personliga för varje individ.

Att tillhandahålla mensskydd till sina medarbetare kan inte anses utgöra en arbetsmiljöfråga och därmed inte heller en arbetsgivarfråga.

Akademikerförbundet SSR Stockholms stad

Akademikerförbundet SSR Stockholms stads yttrande daterat den 10 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I motionen nämns att det vid oförutsedd händelse av menstruation kan vara svårt att gå ifrån arbetsplatsen för att besöka affär och införskaffa bindor eller tamponger. Motionären föreslår att stadens förvaltningar tillhandahåller mensskydd på arbetsplatsernas toaletter för sina anställda.

En majoritet av Akademikerförbundet SSRs medlemmar i Stockholms stad är kvinnor. Många vittnar om utmaningar vid avsaknad av mensskydd i händelse av oförutsedd händelse av menstruation och skulle vara behjälpta av tillgång till mensskydd vid personaltoaletterna.

Stockholms stad har sedan juni 2017 ett program för ett jämställt Stockholm 2018-2022, där samma förutsättningar för en god hälsa hos könen är ett av målen. Ett sätt att öka jämställdheten på arbetsplatserna är att identifiera olikheter i behov. Behovet kan sedan bedömas utifrån ett jämställdhetsperspektiv och tillgodoses om det visar sig nödvändigt.

Akademikerförbundet SSR ser positivt på att erbjuda mensskydd till medarbetarna vid förvaltningarnas personaltoaletter. Det skulle vara ett gott sätt att förbättra arbetsmiljön för en ringa kostnad.

Vid MBL-förhandlingen om stadens budget för 2021 yrkade Akademikerförbundet SSR bland annat på att arbetsgivaren erbjuder mensskydd för sina anställda vid stadens personaltoaletter. Akademikerförbundet SSR ser det som en arbetsmiljöfråga och möjlighet att främja en god hälsa.

Akademikerförbundet SSR som förbund erbjuder sedan tidigare mensskydd vid toaletter på förbundskansliet i Stockholm.

Vid förbundets kongress 2021 antogs även en motion om att förbundsstyrelsen ska verka för att arbetsgivare erbjuder mensskydd på arbetsplatserna.

Akademikerförbundet SSR välkomnar motionärens förslag om att uppdra förvaltningarna att tillhandahålla mensskydd på stadens personaltoaletter.

Föreningen Mensen

Föreningen Mensens yttrande daterat den 26 april 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Det är mycket glädjande att frågan om tillgängliga mensskydd börjar komma upp på dagordningen. 2018 kom den första resolutionen från FN-underorganet OHCHR där medlemsländer (i vilka Sverige ingår) uttryckligen uppmanas till handling inom områden som rör MHM*. Tillgängliga och sanitära mensskydd är essentiellt i sammanhanget; oavsett var man bor i världen och ens socioekonomiska förutsättningar. De senaste åren har ett flertal länder vidtagit åtgärder för att tillgängliggöra mensskydd, exempel på det kan ses i Skottland och Frankrike.

Tillgängliga mensskydd är en fråga som berör både jämställda förutsättningar och ekonomisk rättvisa, men vi vill hävda att det lika mycket handlar om att följa arbetsmiljölagen; 2 kap, 1 § Arbetsförhållandena skall anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Föreskrifterna i OSA (organisatorisk och social arbetsmiljö) syftar till att främja en god arbetsmiljö och förebygga ohälsa, så att alla kan trivas och prestera väl på jobbet. Det måste också gälla menstruerandes behov i arbetslivet - ett område där det visat sig finnas stora brister. I samband med uppstarten av MENSENs projekt 'Ett MENSkligare arbetsliv' utförde vi en undersökning för att kartlägga eventuella mensrelaterade begränsningar som menstruerande personer upplever i arbetslivet. De svarande kom från olika branscher och vittnade i stor grad om hur mens bidrar till både praktiska, fysiska och psykiska besvär då arbetsplatsen inte tillgodoser den menstruerandes behov, bland annat att individer behövt gå hem från jobbet på grund av mensrelaterade omständigheter. I en aktuell

medlemsundersökning från IF Metall framkom det att mer än varannan kvinna (54%) någon gång har undvikit att berätta för sin chef att de har mens i en situation där det hade passat, 13% har inte möjlighet att gå ifrån sitt arbete för att byta mensskydd och var tredje yrkesverksam kvinna som menstruerar har upplevt en kränkande jargong om mens under sitt arbetsliv.

Att till exempel oroa sig för att en ska blöda igenom, tvingas gå med ett mensskydd längre än rekommenderat, behöva använda ett obekvämt provisoriskt skydd - t.ex toalettpapper - påverkar koncentrationen och kan i värsta fall ha inverkan på både den fysiska och psykiska hälsan. Det kan också leda till inkomstbortfall om situationen är så besvärlig att den menstruerande tvingas gå hem från jobbet.

Att menstruera är inget man väljer och mensskydd är något som måste införskaffas. Dessutom kan mensen komma oväntat, den kan vara rikligare än vanligt eller så kanske man glömt ta med extra mensskydd. Anställda ombeds inte ta med eget toalettpapper eller tvål till arbetsplatsen, inte heller plåster och annat som hör till första hjälpen. Dessa produkter har sin självklara plats på alla arbetsplatser, men mensskydd förväntas anställda själva ta med och förvara trots att det är en lika nödvändig produkt.

Alla är heller inte bekväma med att gå runt och fråga om det finns mensskydd någonstans eller om en kollega kan avvara ett. Det finns fortfarande tabun och en tystnadskultur kring mens; således blir stressen att blöda igenom sitt mensskydd dubbel om det finns risk för en efterföljande nedsättande jargong. Att många upplever det svårt att ta upp mensrelaterade problem med chefer lägger också på en ytterligare börda.

Vi har stor förståelse för att det innebär en logistisk utmaning att sätta mensskyddsbehållare på alla toaletter inom Stockholms stad, i vissa verksamheter är det kanske inte ens möjligt. Många verksamheter har delegerat renhållning och påfyllning av material på toaletter och dessa företag har i nuläget inte alltid mensskyddsprodukter eller behållare i sitt utbud. De som sköter renhållning har sannolikt inte heller den uppgiften i nuvarande upphandling. Detta utgör av förklarliga skäl hinder för att tillgängliggöra mensskydd men bör inte bli avskräckande för frågan i stort.

Det vore givetvis välkommet om det fanns behållare överallt men med tanke på de begränsningar som finns i nuläget förespråkar vi en mellanväg. Först och främst bör mensskydd finnas lättillgängligt i toalettutrymmen. I de fall det inte är möjligt att sätta upp en behållare bör det finnas i nära anslutning till toaletterna, alternativt någonstans på arbetsplatsen. Det kan förslagsvis lösas genom att en

skylt eller ett klistermärke sätts upp på toaletterna och hänvisar till var skydd finns att hämta.

Ett genomförande av motionen skulle givetvis innebära en kostnad men man bör ha i åtanke de ekonomiska och psykosociala vinster förslaget skulle medföra; minskad stress och oro för att blöda igenom eller slippa gå med ett provisorisk skydd, minskad risk att någon tvingas tillfälligt avbryta eller i värsta fall gå hem från jobbet på grund av oväntad eller riklig mens. Om mensskydd finns tillgängliga på arbetsplatsen kan dessa istället bli kvar hela jobbdagen vilket är en stor vinst både för individen och arbetsplatsen. Jobben i kommunala verksamheter är ofta av social karaktär, en yrkeskategori som är särskilt drabbade av stressrelaterad ohälsa. Lättillgängliga mensskydd löser naturligtvis inte hela den komplexa stressproblematiken - men det blir en mindre sak att tänka på och oroa sig över för de anställda.

Tillgängliga mensskydd kan även anses vara i linje med Stockholms Stads vision om en jämlik stad där invånarna ges lika förutsättningar. Det bidrar också till att uppfylla målen i programmet för ett jämställd Stockholm 2018-2022. Att ha tillgång till mensskydd kan verka som en småsak men det är en grundförutsättning för alla att tillgodogöra sig utbildning och delta i arbetslivet och samhället på lika villkor.

MENSEN stödjer motionen KS 2021/252 om att införa kostnadsfria mensskydd på Stockholm Stads arbetsplatser men har stor förståelse för att det kan behöva genomföras i etapper.

Våra förslag i korthet:

- Att Stockholms Stad tillhandahåller mensskydd på arbetsplatserna men håller sig flexibel till respektive verksamhets behov och förutsättningar.
- I de fall det inte är logistiskt möjligt att sätta upp en mensskyddsbehållare på toaletten bör det finnas en skylt som hänvisar till var de finns.
- Om det finns en tveksamhet kring att införa motionen som helhet i Stockholms Stad bör motionens förslag testas i en del/delar av verksamheten och sedan utvärderas, för att i framtiden förhoppningsvis antas i sin helhet.

RFSU Stockholm

RFSU Stockholms yttrande daterat den 3 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR

SRHR är livsnödvändigt och något som berör våra rättigheter som människor samt vår frihet att vara, välja och njuta fullt ut av våra respektive liv. I detta ingår bland annat frihet och trygghet att välja det yrke och arbete man så önskar oavsett kön. Det innebär att vi har rätt att må bra i de val vi gör oberoende av vilken kropp vi har. För att kunna hantera sin personliga hygien under mensen och känna sig trygg i livet i stort men i den här kontexten: på arbetsplatsen, är tillgången av mensskydd viktig.

- Mensskydd

Som Lisa Palm (Fi) belyser kommer ungefär hälften av alla i en befolkning att menstruera under sin livstid. Majoriteten av de som arbetar inom Stockholms stad är kvinnor och därför sannolikt menstruerande personer, vilket skulle väga för att arbetsplatserna inom Stockholms stad bör tillhandahålla gratis mensskydd för sina anställda. Tillgången till mensskydd vid behov tyder på visad respekt för individen. Mensen varierar från individ till individ. För vissa kommer den regelbundenhet medan den för andra kommer oregelbundet samt för ytterligare andra i kombination med stark ångest och smärta. Mensen kan komma oväntat eller olägligt och RFSU Stockholm menar att det kan medföra stress att befinna sig på en arbetsplats utan tillgång till mensskydd vid sådana tillfällen.

- Kostnader och praktisk info

RFSU Stockholm menar inte att de mensskydd som föreslås tillhandahållas på Stockholms stads arbetsplatser ska utgöra de anställdas hela konsumtion av mensskydd, utan att de mensskydd som bör finnas på arbetsplatserna ska finnas att tillgå vid behov. RFSU Stockholm menar att på samma sätt som det bör finnas toalettpapper på toaletterna eller plåster i förbandslådan på en arbetsplats bör det finnas mensskydd att tillgå för situationer då de behövs. Mot bakgrund av att majoriteten av Stockholms stads anställda med stor sannolikhet är menstruerande personer är tillgången av mensskydd ytterst relevant.

Rent praktiskt skulle det kunna betyda att Stockholms stads arbetsplatser tillhandahåller engångsprodukter i form av trosskydd, bindor och tamponger som de anställda kan ta och använda vid behov under arbetstid. För att detta ska vara görbart behövs ett öppet samtalsklimat kring detta på arbetsplatsen, det vill säga: de anställda bör veta att samt var mensskydd finns att tillgå och att detta inte omgärdas av skam eller hemlighetsmakeri.

- Avslutande ord

RFSU Stockholm anser att tillgången av mensskydd är en förutsättning för att kunna leva ett fullgott liv samt för att kunna vara yrkesverksam. Vi menar som sagt att tillgång till mensskydd är en del av SRHR. Dock vill vi poängtera att tillgången till mensskydd på Stockholms stads arbetsplatser bör fungera på liknande sätt som det fungerar gällande tillgång till toalettpapper: som en naturlig och självklar produkt att tillgå vid behov.

Med detta sagt stödjer RFSU Stockholm motionen KS 2021/252 om att införa gratis mensskydd på Stockholms stads arbetsplatser.